

Японський нон-фікшн і кримськотатарська феєрія

Вікторія Котенок

Сцена з вистави «120 ударів на хвилину» за Харукі Муракамі. Режисер Станіслав Весельський. Київський Малий український театр.



Кожен театр прагне свій репертуар тримати у балансі, аби відповідати уподобанням глядачів різного віку та інтелектуального рівня, старається, аби в його афіші були вистави за творами (п'єсами, прозою, віршами тощо) як українських, так і зарубіжних авторів, як класиків, так і сучасників. А ще – підігрівати інтерес публіки першопрочитаннями на сцені маловідомих або, навпаки, популярних текстів. Прем'єри у столичних театрах – Малому та Театрі юного глядача – це підтверджують.

Вистава «120 ударів на хвилину» на сцені Українського Малеого драматичного театру, наприклад, поставлена за прозою всесвітньовідомого японського письменника-сучасника Харукі Муракамі. А японські твори, як і східна література загалом, не часті гості на українській сцені. Втім, тексти саме цього автора європейзовані, віддалені від східних традицій та філософії, наповнені роздумами про загальнолюдські проблеми, захопленнями дрібними радощами і розчаруваннями повсякдення, міркуваннями про «важливість йти власним шляхом, залишатися вірним собі і бути вільним від суспільних рамок»¹. Саме тому, очевидно, і приваблюють західних читачів, особливо молодь. Молодого режисера й актора Станіслава Весельського на дебютну постановку якраз і надихнув збірник автобіографічних нарисів японського письменника «Про що я говорю, коли говорю про біг».

Поставлена у жанрі нон-фікшн, вистава розповідає в хронологічному порядку про життя автора через призму його занять бігом. А почав він бігати з трьох причин: щоб кинути палити, для якоїсь фізичної активності, зважаючи на сидячий спосіб роботи, і тому, що має схильність до повноти. Але це, на перший погляд, просте заняття, перетворилося на цілу філософію, змусило його кардинально змінити своє життя і погляд на нього. Біг допоміг

подолати сором'язливість і певні комплекси, покращити фізичне здоров'я, переслухати багато цікавої музики у навушниках, взяти участь у 35-ти марафонах, пробігти за один раз рекорд у 100 км, спонукав до подорожей і глибинних роздумів про вище призначення.

У виставі задіяно п'ять акторів (Христина Дейлик, Марія Чуприненко, Марія Моторна, Станіслав Весельський, Тимур Бурлака) і кожен з них грає Харукі Муракамі, від особи якого йде оповідь. А також тих людей, які супроводжували або зустрічалися йому (дружина, журналіст, тренер, пересічні незнайомці-бігуни та інші). Виконавці по черзі одягають кросівки, що висять на вішаку від початку дійства і пробігають-проживають найбільш яскраві події з життя автора.

Наративу дійству задає ритмічна музика: між сценами актори грають на музичних інструментах і виконують кавер версії хітів, які так любить слухати під час бігу японський письменник (The Beatles, The Rolling Stones, Creedence Clearwater Revival, Eric Clapton, Bob Dilan). Ритм стає ніби двигуном вистави, адже вже від середини глядачі мимоволі починають його відбивати або оплесками, або притупуванням, або киваючи головою. «Хочеш продовжувати те, що почав, – не збивайся з ритму», – звучить зі сцени.

Звідси і назва «120 ударів на хвилину», а це оптимальний пульс для бігунів, який публіка починає відчувати, навіть сидячи на стільцях у залі. Життєствердна і позитивна, філософська і спортивна, вистава Станіслава Весельського викликає бажання купити нові кросівки і почати регулярно бігати, слухати більше хорошої музики і навчитися грати на якомусь музичному інструменті. А ще вставати і лягати спати з сонцем, займатися улюбленою справою і... «налити воду у діряву каструлю», тобто не боїтися помилятися і починати все з початку.

Ще одним оригінальним першопрочитанням стала феєрія «Легенди Бахчисарая» у Театрі юного глядача на Липках. Вона стала першою прем'єрою театру за нового

¹ Тивикова Анастасія. Життя і творчість Харукі Муракамі. Як бейсбольний матч, музика й коти вплинули на його долю // <http://surl.li/bclwj>



Ігор Іванов, Сергій Кучера, Катерина Артiменьева, Кирило Сiрченко i Павло Iгнатюк у виставi «**Легенди Бахчисарая**» за кримськотатарськими казками. Режисер Ахтем Сеiтаблаев. Київський театр юного глядача на Липках.

керівництва (30 серпня 2021 директором-художнім керівником цього театру став Слава Жила). На її постановку був запрошений Ахтем Сеiтаблаев. Цією роботою він продовжує знайомити українського глядача зі своїм народом – кримськими татарами і їхньою батьківщиною – Автономною республікою Крим, анексованою 2014 року Росією. У 2012 році режисер випустив фільм «Хайтарма» – перший про депортацію кримських татар, у 2017-му – «Чужу молитву», де розповідається про кримськотатарську дівчину, яка під час Другої світової війни врятувала від гестапо 88 єврейських дітей-сиріт.

Для своєї театральної постановки про кримських татар Ахтем обрав казки, об'єднавши їх під назвою «Легенди Бахчисарая». Музику до неї написав кримськотатарський композитор Усеїн Бекіров, постановкою танців і пластичних сцен займалися Поліна Нестерова, Олександра Гончаренко і Євгенія Скрипник, над сценографією працювали Богдан Жданов і Ахтем Сеiтаблаев, костюми створила Надія Кудрявцева. Філософську казку про вічні цінності грають актори ТЮГу і студенти Сеiтаблаєва, які навчаються у нього на акторському курсі в Київському національному університеті культури і мистецтв.

Через історію про чотирьох майстрів – теслю (Кирило Сiрченко), кравця (Павло Iгнатюк), чоботаря (Сергій Кучера) та знахаря (Ігор Іванов), які хочуть довести усім свою майстерність і для цього йдуть на місцевий базар до Бахчисарая – у виставі піднімаються такі теми, як любов до землі, на якій вони народилися, до своєї родини, важливість іти за призначенням і якісно виконувати свою роботу. А також питання що таке дружба і любов, чесність і щедрість, відданість і гідність, доброта і щирість серця.

Лялька (Катерина Артiменьева), яку зробили ці майстри, щоб не заснути вночі, чергуючи біля нічного багаття, перевершила їхні сподівання, адже вона ожила, виглядала й поводитись, як справжня дівчина, і так нагадувала їм про власних дочок. Та, на жаль, не змогли вони оцінити і вберегти такого скарбу – лялька стала донькою самого хана і його дружини (Олесь Павлутін і Діна Куца), які її щиро полюбили. Але це, зрештою, пришвидчило повернення майстрів додому – до своїх дочок і дружин.

Завдяки танцювально-музичній основі постановникам і виконавцям вдалося передати дух, традиції і сонячний темперамент кримських татар, їхню любов до своєї батьківщини. Хоча кримськотатарські слова у вимові українських акторів звучали місцями досить кумедно і викликали часом сміх глядача, але у танцях вони були дуже переконливими. Ще однією важливою складовою постановки були барвисті народні костюми, які спільно з оригінальним освітленням склали основу художнього оформлення.

«Легенди Бахчисарая» – соціально важлива на сьогодні вистава для підтримки кримських татар, які продовжують чинити опір російській окупації в Криму. Ахтем Сеiтаблаев після прем'єри зазначив, що культура є надзвичайним інструментом для того, щоб висловлювати свої думки, мрії і почуття, щоб проговорювати один одному те, що унеможливить територію страху, яка породжує незнання. «А страх породжує ненависть, – додав режисер. – Я, так само як і ви, не хочу, щоб мої діти жили на території ненависті просто тому, що хтось розмовляє іншою мовою, заварює каву якимось по-іншому або каже слово «ана», тобто мама, чи «баба», тобто тато. Адже цінності у нас спільні».